

**REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
NA LATA 2007-2013**

**WYTYCZNE W ZAKRESIE KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW
W RAMACH
REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
na lata 2007-2013**

Załącznik do uchwały Nr 27/306/08
Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 10 kwietnia 2008 r.
ze zmianami wprowadzonymi
Uchwałą Nr 32/371/08 z dnia 29 kwietnia 2008 r.
Uchwałą Nr 56/733/08 z dnia 24 lipca 2008 r.
Uchwałą Nr 12/118/09 z dnia 12 lutego 2009 r.
Uchwałą Nr 47/714/09 z dnia 18 czerwca 2009 r.
Uchwałą Nr 60/1003/09 z dnia 3 sierpnia 2009 r.
Uchwałą Nr 77/1319/09 z dnia 20 października 2009 r.
Uchwałą Nr 83/1343/10 z 20 października 2010 r.
Uchwałą Nr 27/440/11 z dnia 19 kwietnia 2011r.
Uchwałą Nr 34/544/11 z dnia 19 maja 2011 r.
Uchwałą Nr 62/1307/11 z dnia 25 października 2011 r.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści:

Wstęp.....	3
Rozdział 1. Zasady ogólne kwalifikowania wydatków	3
Dział 1. Przepisy ogólne	3
 Rozdział 2. Warunki uznania za kwalifikowane poszczególnych rodzajów wydatków	 16
Dział 1. Wydatki związane z przygotowaniem projektu	16
Dział 2. Wydatki związane bezpośrednio z realizacją projektu	16
Dział 3. Wydatki związane z zarządzaniem projektem i jego obsługą	33
Dział 4. Rodzaje wydatków kwalifikowanych poszczególnych działaniach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013	35
 Załącznik nr 1. Metodologia wyliczania kosztów kwalifikowalności wynagrodzeń.....	 36
 Załącznik nr 2. Metodologia wyznaczania wartości kosztów ogólnych projektu rozliczanych ryczałtem.....	 39
 Załącznik nr 3. Metodologia obliczania ryczałtowego rozliczania wydatków w ramach Działania 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów w ramach projektu własnego Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego.....	 42
 Załącznik nr 4. Wysokość diety za dobę podróży oraz limitu na nocleg w hotelu	 44

Wstęp

Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013

Niniejsze Wytyczne zostały opracowane na podstawie art. 26 ust. 1 pkt. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.) oraz w oparciu o *Krajowe wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013* z dnia 20 kwietnia 2010 r. (MRR/H/8(5)04/2010) wydane przez Ministra Rozwoju Regionalnego. Kwalifikowalność wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej: EFRR) rozpatrywana jest na poziomie kwalifikowalności typu projektu w ramach danej Osi Priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (dalej: RPO WK-P), w świetle Listy wydatków kwalifikowalnych w poszczególnych działaniach RPO WK-P na lata 2007-2013, stanowiących Załącznik VI do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych RPO WK-P (dalej: URPO), a także wymogów stawianych w ramach konkretnego konkursu na nabór wniosków o dofinansowanie projektu. Poświadczenie poniesionych w ramach danego projektu wydatków poprzedza weryfikacja ich kwalifikowalności na podstawie składanych przez Beneficjenta wniosków o płatność, co oznacza, iż do wsparcia z EFRR nie muszą kwalifikować się wszystkie poniesione przez Beneficjenta wydatki.

Rozdział 1. Zasady ogólne kwalifikowania wydatków

Dział 1. Przepisy ogólne

§ 1.1. Niniejszy dokument zawiera wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach projektów współfinansowanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013.

2. Kwestię kwalifikowania wydatków w odniesieniu do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007–2013 regulują następujące akty prawne unijne i krajowe oraz inne dokumenty, w tym w szczególności:

- 1) Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające Rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31. 07. 2006 r., s. 25-78 z późn. zm.) (dalej: Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006),
- 2) Rozporządzenie nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające Rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31. 07. 2006 r., s. 1 -11 z późn. zm.),
- 3) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. UE L 371 z 27.12. 2006 r., s. 1-169 z późn. zm.) (dalej: Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006),
- 4) Rozporządzenie nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające Rozporządzenie (WE) nr 1784/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006 r., s. 12-18 z późn. zm.) (dalej: Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1081/2006),
- 5) Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.),
- 6) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.),
- 7) Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 z późn. zm.),
- 8) Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.) ,

- 9) Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2004 r. Nr 54, poz. 535 z późn. zm.),
- 10) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),
- 11) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.),
- 12) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- 13) Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.),
- 14) Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013,
- 15) Krajowe wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013 z dnia 20 kwietnia 2010 r. (MRR/H/8(5)04/2010) wydane przez Ministra Rozwoju Regionalnego oraz inne nie wymienione powyżej w zależności od przedmiotu realizowanego projektu.

§ 2. 1. Przez wydatek kwalifikowalny rozumie się wydatek spełniający warunki umożliwiające jego całkowite lub częściowe pokrycie środkami przeznaczonymi na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej lub z publicznych źródeł krajowych.

2. Wydatek będzie uznany za kwalifikowalny, jeśli spełnia wszystkie dotyczące go warunki określone w niniejszych Wytycznych.

3. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: TFUE) dodatkowo zastosowanie mają uregulowania zawarte w odpowiednich przepisach unijnych¹, programach pomocowych lub decyzjach Komisji Europejskiej przyznających pomoc

¹ Należy mieć na uwadze w szczególności następujące rozporządzenia:

- a) Rozporządzenie komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych) (Dz. U. L 214 z 09.08.2008 r., str.3) oraz
- b) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* (Dz. U. L 379 z 28.12.2006, str. 5).

indywidualną *ad hoc*. Zasady kwalifikowania wydatków mogą być bardziej restrykcyjne od zasad dotyczących kwalifikowania wydatków określonych w niniejszych Wytycznych. Zasady te mogą dotyczyć w szczególności okresu kwalifikowania wydatków oraz kategorii wydatków kwalifikowalnych.

4. W przypadku, kiedy zasady dotyczące kwalifikowania wydatków są korzystniejsze w dniu dokonywania oceny wydatku pod kątem kwalifikowalności, np. przy weryfikacji wniosków o płatność, niż zasady dotyczące kwalifikowania wydatków obowiązujące na dzień poniesienia wydatku – stosuje się zasady kwalifikowania wydatków korzystniejsze dla Beneficjenta.

§ 3. 1. Podmiotem ponoszącym wydatki w ramach projektu jest Beneficjent, tj. podmiot, z którym Instytucja Zarządzająca RPO WK-P (dalej: IZ RPO WK-P), zawarła umowę o dofinansowanie projektu w ramach RPO WK-P lub, co do którego podjęła pozytywną decyzję o dofinansowaniu (dotyczy to projektów współfinansowanych ze środków Pomocy Technicznej oraz projektów własnych Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego).

2. W przypadku, gdy Beneficjentem jest konsorcjum (partnerstwo) wydatkiem kwalifikowalnym jest wydatek poniesiony przez dowolnego uczestnika konsorcjum (partnerstwa). Przez konsorcjum (partnerstwo) rozumie się grupę podmiotów utworzoną w celu wspólnej realizacji projektu w drodze umowy między tymi podmiotami.

3. Beneficjent może upoważnić inny podmiot do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych w ramach realizowanego projektu, o ile dany podmiot wskazany został w umowie o dofinansowanie projektu. W takim przypadku Beneficjent dołącza do wniosku o dofinansowanie projektu odpowiedni dokument, iż projekt jest realizowany w imieniu Beneficjenta przez inny podmiot oraz pisemne upoważnienie dla tego podmiotu do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych w imieniu Beneficjenta w ramach realizowanego projektu, wskazując przy tym strukturę własności majątku wytworzonego w związku z realizacją projektu, zasady przepływów finansowych związanych z realizacją projektu oraz sposób zapewnienia trwałości projektu.

4. Zmiana podmiotu upoważnionego do dokonywania wydatków kwalifikowalnych może być dokonana na uzasadniony wniosek Beneficjenta, za zgodą IZ RPO WK-P, w formie aneksu do umowy o dofinansowanie projektu. Sytuacja taka może mieć miejsce

na przykład wówczas, gdy jednostka organizacyjna danego Beneficjenta faktycznie realizuje projekt, a jednostka ta nie była projektodawcą.

5. Niezależnie od tego, czy Beneficjent upoważni inny podmiot do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych w jego imieniu, Beneficjent zawsze pozostaje odpowiedzialny za prawidłowość rzeczowej i finansowej realizacji projektu i odpowiada za projekt przed IZ RPO WK-P, w tym za prawidłowość całości wydatków kwalifikowalnych ponoszonych w ramach projektu oraz przestrzeganie zasad wynikających z niniejszych Wytycznych.

6. W sytuacji, w której inny podmiot niż Beneficjent poniósł część wydatków, które Beneficjent planuje zadeklarować jako kwalifikowalne, związanych z przygotowaniem bądź realizacją projektu przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu, a jednocześnie Beneficjent nie wskazuje tego podmiotu jako upoważnionego do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych w umowie o dofinansowanie projektu, wydatki poniesione przez ten podmiot mogą być uznane za kwalifikowalne pod warunkiem, że Beneficjent przedstawi oświadczenie, w którym potwierdza, że wydatki poniesione przez ten podmiot zostały poniesione zgodnie z zasadami kwalifikowania wydatków i przyjmie na siebie odpowiedzialność również za prawidłowość poniesienia wydatków przez ten podmiot, a ponadto podmiot ten ponosił wydatki na podstawie stosownego dokumentu upoważniającego go do ponoszenia wydatków w imieniu Beneficjenta.

7. Dopuszcza się również możliwość ponoszenia wydatków kwalifikowalnych (jeżeli zostaną poniesione zgodnie z zasadami określonymi w niniejszych Wytycznych) z rachunku bankowego innego aniżeli rachunek bankowy, którego posiadaczem jest Beneficjent, podmiot upoważniony przez Beneficjenta lub wykonawca, na który Bank Gospodarstwa Krajowego i Instytucja Zarządzająca RPO WK-P (przy współfinansowaniu) dokonają płatności np. rachunek bankowy obsługujący wykup wierzytelności).

§ 4. 1. Przez uznanie wydatku za poniesiony rozumie się sytuację, w której nastąpił faktyczny rozchód środków pieniężnych z kasy lub rachunku bankowego Beneficjenta lub innego podmiotu upoważnionego do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych (wydatek poniesiony w znaczeniu kasowym). Wyjątki od tej zasady określone są w szczególności w ust. 2 i 3.

2. Koszty amortyzacji środka trwałego lub wartości niematerialnej uważa się za poniesione jeśli zostały dokonane odpisy amortyzacyjne.

3. W przypadku, gdy umowa między podmiotem ponoszącym wydatek, a podmiotem wykonującym na jego rzecz roboty budowlane przewiduje ustanowienie zabezpieczenia w formie tzw. kwoty zatrzymanej, naliczenie kwoty zatrzymanej uważa się za poniesienie wydatku kwalifikowalnego dopiero wówczas, gdy kwota ta zostanie przekazana na konto wykonawcy w okresie realizacji projektu. W sytuacji, gdy termin wypłaty kwoty zatrzymanej przekroczy termin końcowej daty ponoszenia wydatków kwalifikowalnych, określonej w umowie o dofinansowanie projektu wówczas, aby wydatek stanowiący wypłatę kwoty zatrzymanej na rzecz wykonawcy mógł zostać uznany za wydatek kwalifikowalny, termin realizacji projektu powinien zostać tak określony, aby w okresie kwalifikowania wydatków dla projektu uwzględniony był okres gwarancyjny, po upływie którego następuje wypłata kwoty zatrzymanej i by wypłata kwoty zatrzymanej nastąpiła przed upływem końcowego terminu ponoszenia wydatków kwalifikowalnych określonego w umowie o dofinansowanie projektu. Jednakże, w związku z faktem, iż okres gwarancji, po którym nastąpiłaby wypłata kwoty zatrzymanej, może przekroczyć końcową datę kwalifikowalności wydatków, podmiot ponoszący wydatek może podjąć działania mające na celu przyspieszenie terminu zwrotu kwot zatrzymanych, np. poprzez wniesienie zabezpieczenia w postaci gwarancji instytucji finansowej. W takim przypadku wykonawca uzyskuje zwrot kwoty zatrzymanej w zamian za przedstawienie gwarancji instytucji finansowej na tę kwotę. Kwota zatrzymana, która została wypłacona wykonawcy, stanowi wydatek faktycznie poniesiony, może być zatem uznana za wydatek kwalifikowalny.

4. Wydatki w ramach instrumentów inżynierii finansowej muszą być ponoszone zgodnie z przepisami art. 44 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 oraz art. 43-46 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006.

§ 5. 1 Przez okres kwalifikowania wydatków w ramach RPO WK-P należy rozumieć okres, w którym mogą być ponoszone wydatki kwalifikowalne, tj. **w okresie od 1.01.2007 r. do 30.06.2015 r.** Wydatki poniesione poza okresem kwalifikowania wydatków nie stanowią wydatków kwalifikowalnych. W przypadku projektów objętych pomocą publiczną ramy czasowe kwalifikowalności wydatków, powinny być zgodne z obowiązującymi w tym zakresie zasadami określonymi w odpowiednich programach pomocowych.

2. IZ RPO WK-P może wprowadzić warunek uzależniający kwalifikowalność wydatków np. od złożenia wniosku o dofinansowanie projektu lub podpisania umowy o dofinansowanie projektu. Warunek taki może dotyczyć wszystkich wydatków ponoszonych przez Beneficjenta lub np. wyłącznie wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem projektu.

3. Terminy poniesienia wydatków kwalifikowalnych w ramach danego projektu określa umowa o dofinansowanie projektu. Terminy te muszą być zgodne z okresem kwalifikowania wydatków, o którym mowa w ust. 1.

4. Umowa o dofinansowanie projektu może dopuszczać uznanie za kwalifikowalne wydatków poniesionych przed dniem jej zawarcia.

5. Za datę poniesienia wydatku przyjmuje się:

1) w przypadku wydatków pieniężnych:

a) dokonanych przelewem lub obciążeniową kartą płatniczą - datę obciążenia rachunku bankowego Beneficjenta lub innego podmiotu upoważnionego do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych,

b) dokonanych kartą kredytową lub podobnym instrumentem płatniczym o odroczonej płatności - datę transakcji skutkującej obciążeniem rachunku karty kredytowej lub podobnego instrumentu,

c) dokonanych gotówką – datę faktycznego dokonania płatności,

2) w przypadku amortyzacji – datę dokonania odpisu amortyzacyjnego,

3) w przypadku kwoty zatrzymanej – datę dokonania pozostałej (tzn. niezatrzymanej) części płatności, ustaloną zgodnie z pkt. 1).

§ 6. Ogólne warunki uznania wydatku za kwalifikowalny:

1) wydatek powinien być niezbędny dla realizacji projektu,

2) wydatek powinien być dokonany zgodnie z obowiązującym prawem, w szczególności:

a) wydatek poniesiony przez podmiot zobowiązany do stosowania ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych powinien być dokonany zgodnie z tą ustawą,

b) wydatek poniesiony przez przedsiębiorcę powinien być dokonany zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 z późn. zm.), a w związku z niestosowaniem ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych, również zgodnie z *Wytycznymi*

w sprawie realizowania zamówień współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego, w stosunku do których beneficjenci nie są zobowiązani do stosowania Ustawy Prawo zamówień publicznych wydanymi przez IZ RPO WK-P,

- 3) wydatek powinien być dokonany zgodnie z umową o dofinansowanie projektu,
- 4) wydatek powinien być dokonany w sposób oszczędny, tzn. w oparciu o zasadę dążenia do uzyskania założonych efektów przy jak najniższej kwocie wydatku. Zasadę tę uznaje się za spełnioną w szczególności wówczas, gdy wydatek był dokonany w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych. Jeśli wydatek był dokonany w innym trybie to ciężar udowodnienia zachowania tej zasady spoczywa na Beneficjencie. Wydatek taki zostanie zatem uznany za kwalifikowalny, gdy dokumentacja związana z realizacją projektu zawierać będzie trzy niezależne oferty lub inne dokumenty, które brane były pod uwagę w wyborze ostatecznego wykonawcy robót czy dostawcy dóbr/usług, określone w *Wytycznych w sprawie realizowania zamówień współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego, w stosunku do których beneficjenci nie są zobowiązani do stosowania Ustawy Prawo zamówień publicznych*,
- 5) wydatek, który został uznany za kwalifikowalny w ramach danego projektu dofinansowanego środkami publicznymi krajowymi lub unijnymi nie może być ponownie uznany za wydatek kwalifikowalny w ramach innego projektu,
- 6) wydatek powinien być należycie udokumentowany. Dowodem poniesienia wydatku jest faktura lub inny dokument księgowy o równoważnej wartości dowodowej w rozumieniu ustawy o rachunkowości, wraz z dowodami zapłaty. Dowód zapłaty stanowią odpowiednie wyciągi bankowe, przelewy oraz inne dowody potwierdzające płatność gotówkową np. KP, KW, Raport Kasowy, adnotacja na dokumencie „zapłacono gotówką” (lub równoważnym zapisem) wraz z podpisem/parafą osoby przyjmującej zapłatę, rozliczenie pobranej zaliczki, oświadczenie sprzedawcy potwierdzające dokonaną płatność, odnoszące się do faktury lub innego dokumentu księgowego o równoważnej wartości dowodowej, którego dotyczy, ze wskazaniem daty dokonania płatności i opatrzone podpisem odbiorcy należności (wystawcy/sprzedawcy) itp.
- 7) faktury/inne równoważne dokumenty księgowe wystawione w walucie obcej należy przeliczać na walutę polską po kursach zgodnych z obowiązującymi w tym zakresie krajowymi przepisami dotyczącymi podatku dochodowego, podatku od towarów i usług oraz zasadami rachunkowości, stosownie do prowadzonej przez Beneficjenta formy działalności gospodarczej i systemu rozliczeń. Dla realizowanego projektu

kwalifikowalność wydatku odnosi się do wartości wydatku faktycznie poniesionego, tzn. wartości ustalonej na podstawie kursu, po którym dokonano przeliczenia w związku z realizacją płatności dla danego dokumentu. Do płatności dokonywanej przez Beneficjenta z rachunku bankowego stosuje się przeliczenie po kursie sprzedaży (z dnia dokonania operacji - zapłaty) stosowanym przez bank, z którego usług korzysta Beneficjent, w przypadku prowadzenia przez Beneficjenta rachunku walutowego i dokonania płatności z tego rachunku – według średniego kursu NBP z dnia dokonania płatności. W szczególnych przypadkach można zastosować średni kurs NBP z dnia zaksięgowania wydatku, jeśli kurs NBP jest niższy z dnia płatności. W przypadku wystąpienia wątpliwości w zakresie zastosowania kursu do wyliczenia kwoty kwalifikowanej dopuszcza się wskazanie przez Beneficjenta innego uzasadnionego przepisami kursu (jednak kwota kwalifikowana po przeliczeniu nie może być wyższa od kwoty wyliczonej według średniego kursu NBP z dnia zapłaty faktury/rachunku). W przypadku płatności gotówkowych dokonywanych w walutach obcych wartość transakcji należy przeliczyć na walutę polską według kursu, obowiązującego w dniu przeprowadzenia operacji gospodarczej, tj. według kursu faktycznie zastosowanego wynikającego z charakteru operacji – kursu zakupu waluty bądź w przypadku braku tego kursu według średniego kursu ogłaszanego przez NBP na dzień dokonania operacji. Zarówno, kurs po jakim dokonano zaksięgowania dokumentu, jak i kurs po jakim dokonano zapłaty musi być zamieszczony na dokumencie księgowym.

8) wyjątek względem zasady ogólnej stanowią koszty związane z amortyzacją, których udowodnienie poniesienia wyznaczają standardy określone w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.

§ 7. 1. Podatek od towarów i usług (VAT) zapłacony w związku z dokonaniem wydatku kwalifikowalnego jest kwalifikowalny tylko wówczas, gdy został faktycznie poniesiony² i w myśl przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług Beneficjent nie ma prawnej możliwości odzyskania podatku VAT.

2. Beneficjent, który uzna VAT za wydatek kwalifikowalny jest zobowiązany do przedstawienia we wniosku o dofinansowanie projektu informacji, w której wskaże, iż realizując dany projekt w ramach RPO WK-P nie może odzyskać w żaden sposób poniesionego kosztu podatku VAT, w wysokości określonej we wniosku o dofinansowanie projektu, podając przy tym podstawę prawną. Szczegółowe wskazówki dotyczące wypełnienia wniosku o dofinansowanie projektu zostały umieszczone w *Instrukcji wypełnienia wniosku o dofinansowanie projektu*.

3. Jeśli podatek VAT zapłacony w związku z dokonaniem wydatku kwalifikowalnego może być częściowo odzyskany, to kwalifikowalna jest ta część podatku VAT, która nie może zostać odzyskana.

4. Beneficjent zobowiązany jest załączyć do wniosku o płatność oświadczenie, w którym zadeklaruje, czy w ramach realizowanego projektu będzie miał możliwość odzyskania podatku VAT poniesionego w związku z realizacją projektu.

5. Ocena, czy Beneficjentowi przysługuje prawo do odliczenia podatku naliczonego wymaga szczegółowej analizy stanu faktycznego i powinna się opierać głównie na deklarowanym przez Beneficjenta wykorzystaniu towarów i usług do czynności opodatkowanych bądź nieopodatkowanych podatkiem VAT, zakupionych w związku z realizacją projektu realizowanego w ramach RPO WK-P.

6. Przy kwestii kwalifikowalności podatku VAT istotne jest, czy realizowana inwestycja ze środków EFRR jest wykorzystana do prowadzenia działalności opodatkowanej. W przypadku inwestycji, która związana jest ze sprzedażą opodatkowaną, koszt podatku VAT jest niekwalifikowalny. Jeżeli natomiast sprzedaż dokonywana na dany moment przez Beneficjenta nie jest związana z projektem, konieczne jest ustalenie w oparciu o istotę inwestycji, czy projekt może w przyszłości generować przychód opodatkowany podatkiem VAT. Charakter inwestycji jest kluczowy dla decyzji o kwalifikowalności podatku VAT.

² Z wyjątkiem podatku VAT w przypadku obowiązku naliczenia podatku VAT przez Beneficjenta (dotyczy wyłącznie sektora finansów publicznych) w ramach wewnątrz wspólnotowego nabycia towarów, który uważa się za poniesiony jeśli płatności zostały dokonane w formie przelewu bądź potrącenia należności w ramach miesięcznej deklaracji VAT-7.

7. Jeśli całość inwestycji generuje lub może generować dochód, całość podatku VAT naliczonego od zakupów inwestycyjnych związanych z realizacją inwestycji nie powinna stanowić kosztu kwalifikowanego. W przypadku sytuacji, w której jedynie część inwestycji będzie generować dochód, wymaga się precyzyjnego ustalenia części naliczonego podatku VAT od sprzedaży i w konsekwencji zaliczenia go do kosztów niekwalifikowanych.

8. Do oceny, czy koszt poniesionego podatku VAT należy uznać za kwalifikowalny bądź też nie służą informacje pozyskane z dokumentów źródłowych oraz informacje w postaci:

1) zaświadczenia wydanego Beneficjentowi przez organy podatkowe na podstawie art. 306 a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 z późn. zm.),

2) informacji uzyskanych od organów podatkowych na podstawie art. 299 § 3 pkt. 13 ww. ustawy – Ordynacja podatkowa.

9. Jeśli z zaświadczeń i informacji wydanych przez organy podatkowe wynika, że Beneficjent nie jest zarejestrowany jako podatnik VAT, a z pozostałej dokumentacji i charakterystyki projektu wynika, że podatnik miał prawo do odliczenia podatku VAT, a nie dopełnił obowiązku rejestracyjnego, wtedy również należy uznać podatek VAT jako wydatek niekwalifikowalny.

10. W sytuacji, kiedy następuje przekazanie przedmiotu inwestycji innemu podmiotowi do użytkowania, a faktury za zakupy wystawiane są na Beneficjenta, który nie dokonuje odliczeń lub nie występuje o zwrot podatku VAT z tego tytułu, koszt VAT może stanowić koszt kwalifikowalny. Jeżeli natomiast faktury wystawiane są na jednostkę, której przekazano inwestycję w nieodpłatne użytkowanie, ocena kwalifikowalności podatku VAT uzależniona jest od stanu podatkowego tej jednostki i charakteru inwestycji.

11. Inne obciążenia publicznoprawne (w szczególności podatki i opłaty) mogą zostać uznane za wydatki kwalifikowalne, jeśli:

1) zostały faktycznie poniesione, oraz

2) zostały spełnione pozostałe warunki określone w niniejszych Wytycznych.

§ 8. 1 Wydatki kwalifikowalne poniesione w związku z realizacją projektu generującego dochód nie mogą przekroczyć bieżącej wartości kosztu inwestycji pomniejszonej o bieżącą wartość dochodu netto z inwestycji w okresie referencyjnym³.

2. W przypadku, gdy nie wszystkie koszty inwestycji kwalifikują się do współfinansowania, dochód zostaje przyporządkowany proporcjonalnie do kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych części kosztu inwestycji.

3. Kalkulacja oczekiwanego dochodu netto z inwestycji dokonywana jest w studium wykonalności lub biznes planie przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu.

4. Metodologia obliczania i przedstawiania w projekcie generowanego dochodu, a także sposobu jego monitorowania jest przedmiotem *Wytycznych dotyczących przygotowania projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochody (MRR/H/14(2)01/2009) z dnia 15 stycznia 2009 r., wydanych przez Ministra Rozwoju Regionalnego.*

5. Powyższych zasad nie stosuje się do projektów podlegających zasadom pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

6. W obliczaniu luki finansowej nie należy uwzględniać tzw. dochodu incydentalnego⁴ z zastrzeżeniem ust. 7. W przypadku, gdy koszty związane z wygenerowanymi dochodami (np. koszty wycięcia drzew lub krzewów, które następnie zostaną sprzedane) stanowią wydatki kwalifikowalne w ramach projektu, uzyskany dochód (rozumiany jako różnica między przychodem a kosztem związanym z uzyskaniem tego przychodu) pomniejsza wydatki kwalifikowane w ramach projektu. Natomiast w sytuacji, gdy koszty związane z wygenerowanymi dochodami nie stanowią wydatków kwalifikowanych w ramach projektu, uzyskany dochód nie pomniejsza wydatków kwalifikowanych w ramach projektu.

7. Jeśli „dochody incydentalne” przekroczą próg 10% całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu powinny być uwzględnione podczas obliczenia luki finansowej dla projektu oraz wykorzystane do sfinansowania części kosztów inwestycyjnych projektu.

³ Okresy referencyjne dla poszczególnych sektorów wskazane są w Wytycznych w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym generujących dochód wydanych przez Ministra Rozwoju Regionalnego.

⁴ Dochody incydentalne to dochody o charakterze jednostkowym, nie będące wynikiem działalności operacyjnej projektu i nieprzewidziane przez Wnioskodawcę na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu (np. koszty wycięcia drzew lub krzewów, które następnie zostaną sprzedane).

§ 9. 1. Do wydatków niekwalifikowalnych zalicza się:

- 1)** odsetki od zadłużenia, koszty kredytu,
- 2)** koszty prowizji pobieranych w ramach operacji wymiany walut,
- 3)** nabycie aktywów, które były współfinansowane ze środków krajowych lub unijnych w ciągu 7 lat poprzedzających datę ich nabycia przez Beneficjenta,
- 4)** wydatki poniesione na zakup gruntu przekraczające 10% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu w projektach współfinansowanych z EFRR,
- 5)** wydatki poniesionych na zakup nieruchomości zabudowanej przekraczające 50% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu w projektach współfinansowanych z EFRR,
- 6)** koszty kar i grzywien, a także koszty procesów sądowych oraz koszty realizacji ewentualnych postanowień wydanych przez sąd (z wyjątkiem wydatków wymienionych w ust. 2 i 3), z zastrzeżeniem ust. 4.
- 7)** koszty związane z umową leasingu, a w szczególności: podatek, marża finansującego, odsetki od refinansowania kosztów, koszty ogólne, opłaty ubezpieczeniowe, pozostałe wydatki, inne niż wymienione powyżej oraz w § 16 ust. 4 z zastrzeżeniem ust. 3,
- 8)** podatek VAT, który może zostać odzyskany w oparciu o przepisy krajowe tj. ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług,
- 9)** wypełnienie formularza wniosku o dofinansowanie projektu,
- 10)** wkład niepieniężny wniesiony na rzecz projektu przez beneficjenta publicznego lub prywatnego, w postaci dóbr i usług, za które nie dokonano płatności,
- 11)** kary umowne za nieprawidłowe lub nieterminowe wykonanie prac, świadczenie usług lub realizację dostaw (w sytuacji, gdy beneficjent naliczył i otrzymał karę umowną, albo pomniejszył wypłacaną wykonawcy kwotę zawartą w fakturze o wysokość kary, jest on zobowiązany do pomniejszenia kwoty wydatków kwalifikowanych we wniosku o płatność o wysokość uzyskanej kary i wyliczenia w oparciu o tę kwotę wnioskowanej kwoty),
- 12)** rezerwy na nieprzewidziane wydatki.

2. Wydatki związane z odzyskiwaniem kwot nienależnie wypłaconych mogą zostać uznane za wydatki kwalifikowalne, o ile zostały poniesione po uprzedniej akceptacji IZ RPO WK-P.

3. Wydatki wynikające z zastosowania procedur odwoławczych są kwalifikowalne od 1 stycznia 2011 r., ponadto ustala się, iż kwalifikowalność zwrotu kosztów

postępowania dla Wnioskodawcy zapada na dzień uprawomocnienia się wyroku, wydanego przez właściwy sąd.

4. Do współfinansowania nie kwalifikują się wszelkie wydatki wyłączone przez IZ RPO WK-P poprzez zapisy wytycznych szczegółowych IZ RPO WK-P.

5. Wydatki niekwalifikowalne związane z realizacją projektu ponosi w całości Beneficjent.

Rozdział 2. Warunki uznania za kwalifikowalne poszczególnych rodzajów wydatków.

Dział 1. Wydatki związane z przygotowaniem projektu.

§ 10. 1. Za wydatki kwalifikowalne na przygotowanie projektu uznaje się wydatki na zakup usług dotyczących opracowania dokumentacji związanej z przygotowaniem projektu, jeśli dokumentacja taka jest wymagana przez prawo krajowe bądź unijne albo przez IZ RPO WK-P, i o ile jej opracowanie jest niezbędne do przygotowania lub realizacji projektu. Dotyczy to w szczególności wydatków na opracowanie:

- 1) prac studialnych, ekspertyz, badań geologicznych itp. niezbędnych do realizacji inwestycji objętych projektem,
- 2) studium wykonalności, biznes planu,
- 3) oceny oddziaływania na środowisko,
- 4) dokumentacji technicznej,
- 5) programu funkcjonalno-użytkowego,
- 6) dokumentacji przetargowej,
- 7) innych dokumentów dołączanych do wniosku o dofinansowanie projektu, za wyjątkiem wypełniania formularza wniosku o dofinansowanie projektu.

2. Wydatki na opłaty administracyjne związane z uzyskaniem pozwoleń lub zezwoleń niezbędnych do realizacji projektu mogą zostać uznane za wydatki kwalifikowalne.

3. Warunkiem uznania wydatków określonych w punktach ust. 1 i 2 za kwalifikowalne jest wskazanie tych wydatków w umowie o dofinansowanie projektu.

Dział 2. Wydatki związane bezpośrednio z realizacją projektu.

§ 11. 1. Na potrzeby niniejszych Wytycznych pod pojęciem „nabycie nieruchomości” należy rozumieć nabycie nieruchomości (niezabudowanej, zabudowanej), nabycie

prawa użytkowania wieczystego, jak również przejęcie nieruchomości za odszkodowaniem zgodnie z przepisami ustawy z dnia 10 kwietnia 2003r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. Nr 80, poz. 721 z późn. zm.).

2. Wydatek na nabycie nieruchomości niezabudowanej/zabudowanej może być uznany za kwalifikowany, jeśli zostaną spełnione łącznie następujące warunki:

- 1)** nabyta nieruchomość jest niezbędna do realizacji projektu,
- 2)** nieruchomość wykorzystywana jest tylko do celów realizacji projektu, zgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie o dofinansowanie projektu,
- 3)** zakup nieruchomości został przewidziany we wniosku o dofinansowanie projektu i uwzględniony w umowie o dofinansowanie projektu,
- 4)** cena nabycia nieruchomości nie przekracza jej wartości rynkowej, a wartość rynkowa nieruchomości jest potwierdzona operatem szacunkowym, sporządzonym przez uprawnionego rzeczoznawcę w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami wraz z przepisami wykonawczymi,
- 5)** koszt zakupu nieruchomości jest w całości niekwalifikowalny, jeżeli nieruchomość była współfinansowana z publicznych środków krajowych lub unijnych w okresie 7 lat poprzedzających datę dokonania zakupu przez Beneficjenta, lub też np. na przeszkodzie wyburzenia budynku stoją przepisy prawa polskiego (np. o ochronie zabytków).

3. Wydatki bezpośrednio związane z nabyciem nieruchomości, niezbędne przy jej nabyciu mogą zostać uznane za wydatki kwalifikowalne (pod warunkiem, że sam zakup nieruchomości stanowi wydatek kwalifikowalny), a w szczególności wydatki na:

- 1)** wynagrodzenie rzeczoznawcy,
- 2)** wydatek na sporządzenie niezbędnych map i szkiców niezbędnych do nabycia nieruchomości,
- 3)** opłaty notarialne,
- 4)** wyciągi z księgi wieczystej,
- 5)** inne niezbędne opłaty.

4. W przypadku wywłaszczenia opłaty związane z decyzją o wywłaszczeniu mogą zostać uznane za kwalifikowalne, jak również odszkodowania związane z wywłaszczeniem, o ile zostało to wskazane we wniosku o dofinansowanie projektu i spełnione zostały warunki dotyczące kwalifikowalności nabycia nieruchomości.

5. Jeżeli cena nabycia nieruchomości jest wyższa niż jej wartość rynkowa, potwierdzona operatem szacunkowym, sporządzonym przez uprawnionego rzeczoznawcę w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, to różnicy między ceną nabycia a wartością rynkową nie uwzględnia się w wydatkach kwalifikowalnych (z wyłączeniem kwoty, o której mowa w ust. 6).

6. Wysokość odszkodowania za nieruchomości objęte decyzją o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej powiększa się o kwotę równą 5% wartości nieruchomości lub wartości prawa użytkowania wieczystego w przypadku, w którym dotychczasowy właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości objętej decyzją o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej odpowiednio wyda tę nieruchomość lub wyda nieruchomości i opróżni lokal oraz inne pomieszczenia niezwłocznie, lecz nie później niż w terminie 30 dni od dnia:

- 1)** doręczenia zawiadomienia o wydaniu decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej,
- 2)** doręczenia postanowienia o nadaniu decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej rygoru natychmiastowej wykonalności albo
- 3)** w którym decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej stała się ostateczna.

7. Wydatki na nabycie nieruchomości niezabudowanej (gruntu) mogą być uznane za kwalifikowalne do wysokości 10 % całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu. Wyższy udział procentowy dopuszczalny jest w projektach związanych z ochroną środowiska naturalnego, za zgodą IZ RPO WK-P. W sytuacji, gdy nie jest możliwy zakup nieruchomości niezabudowanej jedynie w części niezbędnej dla realizacji projektu i konieczny jest zakup dodatkowej powierzchni danej nieruchomości, której część nie jest związana z realizowanym projektem, to wydatek związany z zakupem dodatkowej powierzchni nie stanowi wydatku kwalifikowalnego.

8. Wydatki na nabycie nieruchomości zabudowanej (tj. budynku oraz gruntu, na którym został on wybudowany) mogą być uznane za kwalifikowalne do wysokości 50 % całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu.

9. W przypadku nabycia nieruchomości zabudowanej z zamiarem wyburzenia stojących na niej budynków, za wydatek kwalifikowalny będzie można uznać jedynie wydatek odpowiadający wartości gruntu, obliczonego zgodnie z zapisami ust. 7 (tj. jak dla nieruchomości niezabudowanej) oraz wydatek związany z wyburzeniem

niepotrzebnego budynku. Wówczas cena nabycia budynku, nie stanowi kosztu kwalifikującego się do wsparcia.

10. Opłata za wyłączenie gruntu z produkcji rolnej lub leśnej może być uznana za wydatek kwalifikowalny w takim zakresie, w jakim wyłączenie jest niezbędne dla realizacji projektu i jest wymagane przepisami prawa krajowego. W przypadku częściowego udziału gruntu podlegającemu wyłączeniu z produkcji leśnej lub rolnej w projekcie poszczególne koszty opłat powinny zostać obliczone odpowiednio proporcjonalnie do wykorzystania gruntu w projekcie i w takiej proporcji stanowią wydatek kwalifikowalny.

11. Dla obliczenia maksymalnej wysokości kosztu kwalifikowalnego nieruchomości niezabudowanej, należy posłużyć się następującą metodą:

a) zsumować wszystkie wydatki kwalifikowalne z wyjątkiem wydatków związanych z nabyciem gruntów – otrzymując wielkość „a”;

b) przyjąć za niewiadomą „x” wydatek kwalifikowalny ogółem, następnie

c) wiedząc, że 90% wydatku kwalifikowalnego ogółem stanowi wydatek kwalifikowalny bez kosztu zakupu gruntu, obliczymy całkowity wydatek kwalifikowalny projektu „x”:
 $x = a / 0,9$ z czego najwyżej 10% może stanowić wydatek kwalifikowalny zakupu gruntu.

12. Przez wydatki poniesione na nabycie prawa użytkowania wieczystego należy rozumieć:

1) pierwszą opłatę roczną za oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste,

2) opłaty roczne wnoszone przez okres użytkowania wieczystego w okresie kwalifikowania wydatków dla projektu.

13. Wydatki związane z nabyciem prawa użytkowania wieczystego poniesione zgodnie z zawartą umową w sprawie oddania nieruchomości w użytkowanie wieczyste, w okresie kwalifikowania wydatków dla projektu, mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli zostaną spełnione łącznie następujące warunki:

1) nieruchomość, w odniesieniu do której nabyto prawo użytkowania wieczystego jest bezpośrednio niezbędna dla realizacji projektu i zostanie bezpośrednio wykorzystana do realizacji projektu;

2) wartość nieruchomości będąca podstawą ustalenia opłat z tytułu użytkowania wieczystego nie przekracza wartości rynkowej tej nieruchomości co zostało

potwierdzone operatem szacunkowym przez rzeczoznawcę majątkowego w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami;

3) nabycie prawa użytkowania wieczystego do nieruchomości zostało przewidziane we wniosku o dofinansowanie projektu.

§ 12. 1. Wydatek na zakup środka trwałego (cena nabycia), który będzie na stałe zainstalowany w projekcie (niezbędny do realizacji projektu)⁵ może być uznany za kwalifikowalny, pod warunkiem, że środek ten:

1) będzie włączony w rejestr środków trwałych Beneficjenta zgodnie z zasadami rachunkowości,

2) nie był współfinansowany z publicznych środków krajowych ani unijnych w okresie 7 lat poprzedzający datę dokonania zakupu danego środka trwałego przez Beneficjenta. Dokumentem poświadczającym ten fakt może być oświadczenie ostatniego sprzedawcy.

2. Wydatek poniesiony na zakup środka trwałego, który nie będzie na stałe zainstalowany w projekcie, kwalifikuje się do współfinansowania w wysokości odpowiadającej odpisom amortyzacyjnym w okresie, w którym środek trwały będzie wykorzystywany do realizacji projektu. Oznacza to, iż wartość rezydualna (księgowa wartość likwidacyjna) środka trwałego po zakończeniu realizacji projektu nie jest wydatkiem kwalifikowalnym.

3. Wydatek na zakup używanego środka trwałego może być uznany za kwalifikowalny, pod warunkiem, że:

1) cena rynkowa używanych środków trwałych określona jest na podstawie operatu szacunkowego (dla nieruchomości) i/lub wyceny rzeczoznawcy majątkowego (dla ruchomości) W przypadku zakupu używanego środka trwałego (nieruchomości/ruchomości) po wyższej cenie niż wskazana w wycenie danej nieruchomości/ruchomości, kwalifikowana jest wartość wydatku wskazana w operacie szacunkowym/wycenie rzeczoznawcy,

2) Beneficjent przedłożył oświadczenie od ostatniego sprzedającego dany środek trwały że nabywany używany środek trwały nie był współfinansowany ze środków krajowych lub unijnych w ciągu 7 lat poprzedzających datę jego nabycia,

⁵ Pod pojęciem środka trwałego na stałe zainstalowanego w projekcie należy rozumieć taki środek, którego użycie do innych zadań niż te założone w projekcie grozi niezrealizowaniem celu projektu.

3) środek trwały musi posiadać właściwości techniczne niezbędne do wdrażania i realizacji projektu i odpowiadać stosownym normom i standardom.

4. Jeżeli cena nabycia używanego środka trwałego będzie wyższa, niż jego wartość rynkowa, określona na dzień nabycia ustalona przez niezależnego rzeczoznawcę, różnicy między ceną nabycia a wartością rynkową nie uwzględnia się w wydatkach kwalifikowalnych.

5. Wydatek na instalację środka trwałego może być uznany za wydatek kwalifikowalny, o ile w ramach tego samego projektu kwalifikowalny jest wydatek na nabycie tego środka trwałego oraz czynności te są niezbędne dla prawidłowego rozruchu (eksploatacji) środka trwałego.

§ 13.1. Odpisy amortyzacyjne z tytułu spadku wartości środka trwałego mogą być uznane za wydatek kwalifikowany, jeśli spełnione są łącznie następujące warunki:

1) odpisy amortyzacyjne dotyczą środka trwałego, który jest niezbędny do prawidłowej realizacji projektu i bezpośrednio wykorzystywany do jego wdrażania,

2) kwalifikowana wartość odpisów amortyzacyjnych odnosi się do okresu realizacji danego projektu,

3) wartość odpisów amortyzacyjnych została obliczona zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości,

4) wydatki poniesione na zakup środka trwałego nie zostały zgłoszone jako wydatki kwalifikowalne, ani też zakup środka trwałego nie był współfinansowany z publicznych środków krajowych ani unijnych w ciągu 7 lat poprzedzających datę dokonania zakupu środka trwałego na potrzeby projektu (dotyczy sytuacji, w której Beneficjent kupuje środek trwały na potrzeby projektu, ale nie chce bądź nie może zrefundować kosztów zakupu).

2. W przypadku, gdy środki trwałe wykorzystywane są także w innych celach niż realizacja projektu, kwalifikowalna jest tylko ta część odpisu amortyzacyjnego, która odpowiada proporcji wykorzystania środków trwałych w celu realizacji projektu.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, wartość rezydualna (księgowa wartość likwidacyjna) środków trwałych po zakończeniu realizacji projektu nie jest wydatkiem kwalifikowalnym.

§ 14. 1. Wydatki związane z zakupem i wykorzystaniem wartości niematerialnych i prawnych, takich jak patenty, licencje, know-how czy nieopatentowana wiedza techniczna mogą zostać uznane za wydatki kwalifikowalne, jeśli wydatki te:

- 1)** są konieczne do realizacji projektu i zostały wskazane we wniosku o dofinansowanie projektu,
- 2)** zostaną ujęte w aktywach nabywcy oraz
- 3)** będą wykorzystywane wyłącznie przez nabywcę.

2. Wydatki związane z zakupem wartości niematerialnych i prawnych kwalifikują się do współfinansowania pod warunkiem, że wartości te będą ujęte w ewidencji księgowej. Postanowienia zawarte w § 12 ust.2 stosuje się odpowiednio.

§ 15. Wydatek związany z nabyciem prawa do używania nieruchomości, środka trwałego bądź wartości niematerialnej i prawnej może być uznany za kwalifikowalny, jeśli spełnione są warunki określone odpowiednio w § 12, § 13 i § 14 niniejszych Wytycznych.

§ 16. 1. Wydatkiem kwalifikowanym może zostać uznany wydatek związany z następującymi formami leasingu:

- a)** leasingiem finansowym,
- b)** leasingiem operacyjnym,

2. Warunkiem współfinansowania leasingu jest zapis w umowie, iż prawo własności przedmiotu leasingu zostanie przeniesione na leasingobiorcę po okresie wszystkich spłat rat leasingowych.

3. W przypadku zastosowania danej formy leasingu, refundacja kosztów faktycznie poniesionych, skierowana jest na rzecz leasingobiorcy (korzystającego), czyli Beneficjenta.

4. W przypadku, gdy partnerem Beneficjenta jest firma leasingowa (leasingodawca), oraz zachowane są warunki określone w § 16 niniejszych Wytycznych, do współfinansowania może kwalifikować się wydatek poniesiony przez leasingodawcę na zakup dobra leasingowanego Beneficjentowi w związku z realizacją projektu. W takim przypadku wydatki poniesione przez Beneficjenta na opłacenie rat związanym z leasingiem tego dobra stanowią wydatki niekwalifikowane. W takiej sytuacji,

dowodem poniesienia wydatku jest faktura zakupu wystawiona na leasingodawcę lub równoważny dokument księgowy.

5. Kosztem kwalifikowanym do współfinansowania jest część raty leasingowej związanej ze spłatą kapitału leasingowanego dobra przez Beneficjenta, z zastrzeżeniem postanowień zawartych w ust. 4.

6. Dowodem faktycznego poniesienia wydatku jest dokument potwierdzający opłacanie raty leasingowej, z zastrzeżeniem postanowień zawartych w ust. 4.

7. Maksymalna kwota wydatków kwalifikowalnych nie może przekroczyć rynkowej wartości dobra będącego przedmiotem leasingu. Oznacza to, że kwota kwalifikująca się do współfinansowania nie może być wyższa, niż:

1) kwota, na którą opiewa dowód zakupu wystawiony leasingodawcy przez dostawcę współfinansowanego dobra - w przypadku dóbr zakupionych nie wcześniej niż w okresie 12 miesięcy przed złożeniem przez Beneficjenta wniosku o dofinansowanie projektu,

2) rynkowa wartość dobra będącego przedmiotem leasingu, określona w wycenie sporządzonej przez uprawnionego rzeczoznawcę lub w wycenie sporządzonej w oparciu o metodologię przedstawioną przez Beneficjenta – w przypadku dóbr zakupionych wcześniej niż w okresie 12 miesięcy przed złożeniem przez Beneficjenta wniosku o dofinansowanie projektu. Decyzja dotycząca dopuszczalnych sposobów wyceny dobra będącego przedmiotem leasingu leży w gestii IZ RPO WK-P.

8. Środki w ramach pomocy unijnej na realizację umów leasingu są wypłacane leasingobiorcy zgodnie z faktycznie spłacanymi ratami leasingu, z zastrzeżeniem ust. 4.

9. Wydatkami niekwalifikującymi się do współfinansowania są wydatki związane z umową leasingu, w tym w szczególności:

1) podatek,

2) marża finansującego,

3) odsetki od refinansowania kosztów,

4) koszty ogólne,

5) opłaty ubezpieczeniowe,

6) pozostałe wydatki, inne niż wyszczególnione w ust. 4 oraz ust. 5.

10. W przypadku, gdy okres obowiązywania umowy leasingu przekracza końcową datę kwalifikowalności wydatków, wydatkami kwalifikującymi się do współfinansowania są, z zastrzeżeniem postanowień ust. 4, wyłącznie raty leasingowe, których termin

płatności przypada na okres ponoszenia wydatków kwalifikowanych określonych w umowie o dofinansowanie projektu oraz faktycznie zapłacone w tym okresie.

§ 17. 1. Wydatki na zakup materiałów lub robót budowlanych mogą być uznane za wydatki kwalifikowalne, jeśli tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu.

2. Wydatki na przebudowę urządzeń obcych mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli konieczność ich przebudowy wynika z projektu budowlanego.

3. Wydatki na budowę przyłączy do sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, elektroenergetycznych, ciepłych lub gazowych mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli przyłącza będą stanowiły własność Beneficjenta.

4. Wydatki na opłaty za przyłączenie do mediów niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania obiektu infrastruktury (w tym sieci elektroenergetycznej, gazowej, wodociągowej, kanalizacyjnej, ciepłowniczej, teletechnicznej lub teleinformatycznej) mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli są niezbędne dla realizacji projektu i tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu.

5. Wydatki na opłaty z tytułu zajęcia pasa drogowego lub opłaty za usunięcie drzew lub krzewów mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli opłaty te są należne podmiotowi innemu, niż Beneficjent i są niezbędne do realizacji projektu. Nie jest wydatkiem kwalifikowanym kara za zajęcie pasa drogowego, a także kara za usunięcie drzew i krzewów wynikająca z prawa krajowego.

6. Wydatki na odtworzenie nawierzchni drogi poza pasem prowadzonych robót mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli obowiązek odtworzenia nawierzchni drogi wynika z zezwolenia na zajęcie pasa drogowego.

7. Wydatki na odszkodowania za zajęcie cudzej nieruchomości na czas prowadzenia robót budowlanych lub za utracone zbiory mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli są niezbędne do realizacji projektu.

8. Wydatki związane z uzyskaniem prawa dostępu do terenu budowy mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli nie jest możliwy swobodny dostęp do terenu budowy z drogi publicznej, a wydatki te są niezbędne do realizacji projektu.

§ 18. Wydatki na świadczenia dla osób fizycznych (np. stypendia, świadczenia związane z aktywizacją zawodową) mogą być uznane za kwalifikowalne, o ile tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu.

§ 19.1. Przez koszty ogólne rozumie się wydatki bieżące, których poniesienie jest niezbędne do realizacji projektu i których nie można bezpośrednio przyporządkować do konkretnego zadania w projekcie.

2. Koszty ogólne można uznać za kwalifikowane gdy wykorzystywane są one wyłącznie na cele projektu, w całości służą realizacji projektu oraz gdy stanowi tak umowa o dofinansowanie projektu.

3. Do kategorii kosztów ogólnych należą:

a) koszty wynajmu lub utrzymania budynków niezbędnych dla realizacji projektu, w proporcji odpowiedniej do rzeczywistego wykorzystania powierzchni biurowej dla celów realizacji projektu:

- koszty wynajmu, dzierżawy nieruchomości lub jej części,
- koszty mediów (elektryczność, gaz, ogrzewanie, woda, itp.),
- koszty sprzątnia i ochrony pomieszczeń;

b) koszty administracyjne:

- opłaty za telefony (stacjonarne i komórkowe), Internet, usługi pocztowe i kurierskie, opłaty skarbowe i notarialne, BHP,
- usługi bankowe, w tym koszty związane z otwarciem i prowadzeniem odrębnego rachunku bankowego lub subkonta na rachunku bankowym, przeznaczonych do obsługi projektu lub płatności zaliczkowych,
- koszty ubezpieczeń majątkowych,
- zakup materiałów biurowych;

c) koszty wynagrodzeń wraz z pozapłacowymi kosztami pracy osób związanych z realizacją projektu dotyczące pracownika/pracowników nowozatrudnionego/ych, oddelegowanego/ych lub któremu/ym zlecono prowadzenie projektu:

- wynagrodzenia (wraz z pozapłacowymi kosztami pracy) personelu zatrudnionego wyłącznie do realizacji projektu,
- wynagrodzenia (wraz z pozapłacowymi kosztami pracy) personelu zatrudnionego w projekcie na część etatu, proporcjonalnie do zaangażowania w projekcie);

d) inne niż wynagrodzenia koszty związane z zatrudnionym personelem obejmujące, np. delegacje osób zaangażowanych w projekcie,

e) zakup usług zewnętrznych, obejmujących:

- usługi księgowe, audytu, usługi prawne, które nie stanowią elementu stałej lub okresowej działalności przedsiębiorcy, ani nie są związane z jego bieżącymi wydatkami operacyjnymi,

- zakup ogłoszeń prasowych,

- usługi drukarskie, usługi kopiowania dokumentów.

4. Lista zawarta w ust. 3 stanowi zamknięty katalog kosztów ogólnych. W niektórych przypadkach możliwa jest sytuacja, że koszty wymienione w ust. 3 nie będą mogły stanowić kosztów ogólnych, w zależności od charakteru działania RPO WK-P oraz listy wydatków kwalifikowanych dla danego działania (Załącznik VI do URPO).

5. Koszty ogólne⁶ mogą być rozliczane na dwa sposoby:

a) ryczałtowo, do wysokości:

- i. 2,0% wydatków bezpośrednio związanych z realizacją projektu pomniejszonych o *cross-financing* – w przypadku projektów o wartości poniżej 2 mln zł;

- ii. 1,5% wydatków bezpośrednio związanych z realizacją projektu pomniejszonych o *cross-financing* – w przypadku projektów o wartości od 2 do 5 mln zł włącznie;

- iii. 1,0% wydatków bezpośrednio związanych z realizacją projektu pomniejszonych o *cross-financing* – w przypadku projektów o wartości powyżej 5 mln zł,

przy czym właściwy limit procentowy jest określany przez Beneficjenta na etapie konstruowania budżetu projektu;

b) na podstawie rzeczywiście poniesionych wydatków, tj. bez stawki ryczałtowej, z pełnym udokumentowaniem wydatków (*Metodologia wyliczania kosztów kwalifikowalności wynagrodzeń* stanowi załącznik nr 1 do niniejszych Wytycznych).

6. W przypadku rozliczania kosztów ogólnych ryczałtem należy koszty ogólne wyraźnie wyróżnić spośród pozostałych kwalifikowanych rodzajów kosztów/kategorii wydatków w ramach projektu, celem uniknięcia podwójnej refundacji wydatków. Oznacza to, że podmiot dokonujący oceny kwalifikowalności na etapie wyboru projektu ma obowiązek zweryfikować, czy w ramach zadań określonych w budżecie projektu (w kosztach bezpośrednich) nie zostały wykazane przez Wnioskodawcę koszty, które stanowią jednocześnie koszty ogólne. Dodatkowo, na etapie realizacji projektu podmiot zatwierdzający wniosek o płatność weryfikuje, czy w zestawieniu poniesionych

⁶ Koszty zarządzania instrumentami inżynierii finansowej opisane są ogólnie w § 23 niniejszych Wytycznych, bardziej szczegółowo w Wytycznych IZ RPO WK-P w zakresie zasad udzielania wsparcia instrumentom inżynierii finansowej.

wydatków bezpośrednich załączanym do wniosku o płatność nie zostały wykazane wydatki z kategorii kosztów ogólnych.

7. Beneficjent dokonuje wyboru⁷ sposobu rozliczania kosztów ogólnych przed złożeniem wniosku o płatność, niemniej kwota danej kategorii wydatków nie może być większa niż ujęta we wniosku o dofinansowanie projektu. W ramach jednego projektu nie jest możliwe rozliczanie części kosztów ogólnych ryczałtowo, a pozostałej części na podstawie rzeczywiście poniesionych wydatków.

8. Koszty ogólne można uznać za kwalifikowane, jeżeli:

1) kalkulacja tych kosztów ma odzwierciedlenie w rzeczywistych kosztach związanych z realizacją danego projektu lub rzeczywistych kosztach projektu tego samego typu, oraz

2) koszty te zostały wyodrębnione jako odpowiednia proporcja kosztów związanych bezpośrednio z realizacją projektu, zgodnie z należycie uzasadnioną, rzetelną i bezstronną metodologią (propozycję *metodologii wyznaczania wartości kosztów ogólnych projektu rozliczanych ryczałtem* zawiera załącznik nr 2).

9. W przypadku rozliczania kosztów ogólnych ryczałtem, Beneficjent jest zobowiązany przedstawić w załączonym do wniosku o dofinansowanie projektu szczegółowym budżecie projektu metodologię, zgodnie z którą wyliczył wartość kosztów ogólnych. Metodologia powinna:

- a)** być przygotowana w oparciu o dotychczasowe wydatki bieżące Beneficjenta;
- b)** wskazywać sposób wyliczenia dla każdej kategorii kosztów ogólnych, które Beneficjent uwzględnił w budżecie projektu;
- c)** wskazywać koszty ogólne, które Beneficjent rozlicza ryczałtem w ramach innych realizowanych przez niego projektów.

10. Metodologia wyliczania kosztów ogólnych rozliczanych ryczałtem przez Beneficjenta podlega weryfikacji na etapie oceny wniosku o dofinansowanie projektu, w szczególności gdy Beneficjent rozlicza koszty pośrednie w innych projektach.

11. W przypadku rozliczania kosztów ogólnych ryczałtem, uzgodniony procentowy limit kosztów ogólnych rozliczanych ryczałtem wskazany jest w umowie o dofinansowanie projektu. Limit ten jest podstawą do rozliczania kosztów ogólnych we wnioskach o płatność w zależności od wysokości przedstawianych do rozliczenia wydatków

⁷ Beneficjent będący państwową jednostką budżetową, może rozliczać koszty ogólne wyłącznie na podstawie rzeczywiście poniesionych wydatków.

bezpośrednio związanych z realizacją projektu, zgodnych z budżetem projektu i zasadami kwalifikowalności w ramach RPO WK-P. Beneficjent dokonuje przebiegowania odpowiedniej wysokości wydatków ogólnych oraz refundacji odpowiedniej kwoty z rachunku projektu w odniesieniu do poniesionych wydatków bezpośrednio związanych z realizacją projektu.

Koszty ogólne rozliczone ryczałtem są traktowane jako wydatki poniesione. Beneficjent nie ma obowiązku zbierania ani opisywania dokumentów księgowych w ramach projektu na potwierdzenie poniesienia wydatków, które zostały wykazane jako wydatki ogólne, w związku z tym dokumenty te nie podlegają kontroli na miejscu. Podczas kontroli na miejscu jest możliwe jednak zweryfikowanie prawidłowości sporządzenia przez Beneficjenta metodologii wyliczania kosztów ogólnych, którą Beneficjent przedstawił na etapie wnioskowania o środki w ramach RPO WK-P.

Na wysokość kosztów ogólnych rozliczonych ryczałtem mają wpływ nie tylko koszty bezpośrednio wykazane we wnioskach o płatność, lecz również wszelkiego rodzaju pomniejszenia, które dokonywane są w ramach projektu (np. w związku z szacunkowym budżetem lub korektami finansowymi).

12. W przypadku rozliczania kosztów ogólnych na podstawie rzeczywiście poniesionych wydatków, Beneficjent wykazuje we wniosku o dofinansowanie projektu listę kosztów ogólnych wraz z odpowiadającymi im kwotami, które zamierza ponieść w ramach projektu, na zasadach analogicznych jak w przypadku kosztów bezpośrednio związanych z realizacją projektu.

Wydatki ogólne poniesione przez Beneficjenta są wykazywane we wnioskach o płatność do wysokości łącznej określonej w zatwierdzonym budżecie projektu.

Beneficjent ma obowiązek zbierania i opisywania dokumentów księgowych na potwierdzenie poniesienia wydatków, które zostały wykazane jako wydatki ogólne. Dokumenty te wykazywane są we wniosku o płatność w zestawieniu poniesionych wydatków na zasadach analogicznych jak dla wydatków bezpośrednio związanych z realizacją projektu i mogą podlegać kontroli na miejscu.

Na etapie realizacji projektu nie jest możliwe bez zgody podmiotu będącego stroną umowy przenoszenie oszczędności powstałych w ramach kosztów bezpośrednio związanych z realizacją projektu do kosztów ogólnych.

13. Na wniosek Beneficjenta w przypadku projektów wieloletnich, w ramach których wprowadzono nowe zasady np. w wyniku przeglądu można wprowadzić ryczałtowe

metody rozliczania wydatków, z tym że od nowego roku budżetowego i tylko w odniesieniu do wydatków poniesionych po wprowadzeniu tychże zasad.

14. Beneficjent może wnioskować o zmianę sposobu rozliczania kosztów ogólnych z ryczału na koszty ogólne rozliczane na podstawie rzeczywiście poniesionych wydatków. Jednocześnie w takim przypadku, wszystkie dotychczas poniesione koszty ogólne zostają uznane za niekwalifikowalne i Beneficjent powinien je wykazać we wniosku o płatność jako korekta finansowa. Koszty te mogą być ponownie wykazane w kolejnym wniosku o płatność pod warunkiem, że zostaną potwierdzone dokumentami księgowymi.

§ 20.1. Ryczałtowe metody rozliczania innych wydatków, aniżeli określone w § 19 dopuszczone są w Działaniu 5.5 *Promocja i rozwój markowych produktów* RPO WK-P dla projektów realizowanych w ramach projektu własnego Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

2. Ryczałtowe metody rozliczania wydatków dotyczą następujących rodzajów wydatków:

- a)** wydatki dotyczące zakwaterowania osób uczestniczących w realizacji projektu podczas zagranicznych imprez targowo-wystawienniczych (tylko w przypadku uczestnictwa w charakterze wystawcy) oraz misji gospodarczych poza granicami kraju⁸;
- b)** transport eksponatów (wraz z ubezpieczeniem i odprawą celną) w związku z udziałem w targach i wystawach (zagranicznych oraz na terenie kraju);
- c)** utworzenie strony internetowej w ramach promocji projektu;

i metodologię ich obliczania przedstawia Załącznik nr 3 do niniejszych Wytycznych.

3. Beneficjent ma prawo podjąć ostatecznie decyzję o sposobie rozliczania wydatków (ryczałtem, czy na podstawie rzeczywiście poniesionych wydatków) na etapie składania wniosku o płatność, niemniej łączna rozliczana kwota danej kategorii wydatków nie może być większa niż ujęta we wniosku o dofinansowanie projektu.

⁸ Dotyczy krajów członkowskich UE, EOG, Albanii, Andory, Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Macedonii, Mołdowy, Monako, San Marino, Serbii i Czarnogóry, Szwajcarii, Ukrainy.

§ 21. 1. Do współfinansowania ze środków RPO WK-P, kwalifikują się wydatki poniesione w związku z realizacją projektów polegających na wspieraniu instrumentów inżynierii finansowej.

2. Wydatkami kwalifikującymi się do objęcia wsparciem w ramach wspierania instrumentów inżynierii finansowej są wydatki poniesione przez Beneficjenta na dokonywanie inwestycji kapitałowych oraz pokrycie kosztów zarządzania instrumentem inżynierii finansowej.

3. Przez koszty zarządzania rozumie się w szczególności:

1) koszty związane z prowadzeniem biur funduszu lub podmiotu zarządzającego; w szczególności wydatki związane z: zakupem niezbędnego sprzętu i wyposażenia biurowego, zakupem oprogramowania i licencji;

2) wynagrodzenia osób zatrudnionych przy przygotowaniu i monitorowaniu inwestycji, wraz ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, i inne obowiązkowe składki naliczane od wynagrodzenia;

3) koszty podróży służbowych osób zatrudnionych przy przygotowaniu i monitorowaniu inwestycji;

4) koszty usług prawnych, notarialnych, badania sprawozdań finansowych, sporządzenia planów operacyjnych, biznes planów, ekspertyz technicznych, ocen wpływu na środowisko, finansowych i innych nabywanych przez beneficjenta i bezpośrednio związanych z przygotowaniem i/lub monitorowaniem inwestycji i/lub portfela inwestycji;

5) koszty obsługi księgowej funduszu / instrumentu inżynierii finansowej;

6) koszty przygotowania i dokonywania inwestycji;

7) koszty monitorowania, wyceny i wychodzenia z inwestycji dokonanych z udziałem środków publicznych;

8) koszty związane z amortyzacją sprzętu,

9) podatek VAT

10) niezbędne opłaty związane z realizacją projektu (administracyjne, finansowe);

4. Wydatki w ramach instrumentów inżynierii finansowej ponoszone są zgodnie z przepisami art. 44 Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1083/2006 oraz art. 43-46 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006.

§ 22.1. Wydatki inne, niż określone w § 10 do § 23 mogą zostać uznane za kwalifikowalne, o ile zostaną uznane przez IZ RPO WK-P, na wniosek Beneficjenta, za niezbędne dla realizacji projektu.

2. W szczególności za wydatki kwalifikowalne mogą być uznane roboty dodatkowe wykonane na zadaniach zawartych w umowie o dofinansowanie projektu, wynikające z likwidacji szkód powstałych w wyniku zajścia zdarzenia o charakterze siły wyższej, jeżeli dane zdarzenie posiadać będzie kumulatywnie trzy cechy:

- a)** zewnętrzny charakter – tj. mające swe źródło poza kontrolą Beneficjenta, domagającego się uznania zdarzenia jako siły wyższej,
- b)** niemożliwość do przewidzenia – przy czym nie chodzi tu o absolutną niemożliwość przewidzenia jakiegoś zdarzenia, lecz o mały stopień prawdopodobieństwa jego pojawienia się w określonej sytuacji w świetle obiektywnej oceny wydarzeń,
- c)** niemożliwość do zapobieżenia – nie tyle samemu zjawisku, ale szkodliwym jego następstwom przy zachowaniu należytej staranności i przy zastosowaniu współczesnej techniki,

3. Nie można powoływać się na wystąpienie siły wyższej, kiedy powstałe w projekcie szkody, np. spowodowane przez powódź wynikają z zaniedbań Beneficjenta⁹.

4. Ewentualne zamówienia na dodatkowe roboty budowlane i usługi lub dostawy muszą być udzielane z zachowaniem procedur konkurencyjnych.

5. Finansowanie robót dodatkowych odbywa się w przypadku wystąpienia oszczędności przetargowych, a ich pozostawienie u Beneficjenta przewiduje umowa o dofinansowanie projektu.

§ 23. Wydatki poniesione na mieszkalnictwo mogą zostać uznane za kwalifikowalne pod następującymi warunkami:

1) wydatki te muszą zostać poniesione w ramach projektów wpisujących się w zintegrowane plany rozwoju miejskiego (Lokalne Programy Rewitalizacji) w ramach Osi priorytetowej 7. *Wspieranie przemian w miastach i na obszarach wymagających odnowy* RPO WK-P na lata 2007-2013, która skierowana jest na wsparcie obszarów

⁹ Postępowanie uznania zdarzenia za powstałe w wyniku siły wyższej w przypadku projektów dotkniętych powodzią w 2010 r. regulują „Rekomendacje dotyczące postępowania z projektami dotkniętymi skutkami powodzi 2010 r. realizowanymi w ramach okresów programowania 2004-2006 i 2007-2013”.

zdegradowanych lub obszarów zagrożonych fizyczną degradacją i wykluczeniem społecznym,

2) wydatki ponoszone są wyłącznie na:

a) renowację wspólnych części wielorodzinnych budynków mieszkalnych tj.:

- i. odnowę następujących części głównej struktury budynku: dach, fasada, okna i drzwi fasady, klatka schodowa, korytarze wewnętrzne i zewnętrzne, wejście i jego struktury zewnętrzne, windy;
- ii. instalacje techniczne budynku;
- iii. działania w zakresie oszczędności energetycznej.

b) przygotowanie do użytkowania nowoczesnych, socjalnych budynków mieszkalnych dobrego standardu poprzez renowację i adaptację budynków istniejących stanowiących własność władz publicznych lub własność podmiotów działających w celach niezarobkowych.

§ 24. 1. RPO WK-P jest współfinansowany środkami EFRR. W związku z tym wydatki na działania objęte zakresem art. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1081/2006 objęte są mechanizmem elastycznego finansowania (cross-financing).

2. Łączna kwota wydatków objętych mechanizmem elastycznego finansowania uznanych za kwalifikowalne nie może przekroczyć 10% całkowitych wydatków kwalifikowalnych ponoszonych w ramach Osi priorytetowej 4. *Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego*, Osi priorytetowej 5. *Wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw* oraz Osi priorytetowej 7. *Wspieranie przemian w miastach i na obszarach wymagających odnowy* RPO WK-P na lata 2007-2013.

Dział 3. Wydatki związane z zarządzaniem projektem i jego obsługą.

§ 25. 1. Wydatki na nabycie usług polegających na wykonywaniu czynności w ramach zarządzania projektem (np. obsługi księgowej, monitorowania, nadzoru inwestorskiego) mogą być uznane za wydatki kwalifikowalne, z zachowaniem warunków określonych w § 19 niniejszych Wytycznych.

2. Do wydatków związanych z zarządzaniem projektem można zaliczyć:

- a) wydatki związane z nadzorem nad robotami budowlanymi,
- b) koszty ogólne,
- c) koszty osobowe,
- d) wydatki związane z zakupem i instalacją informatycznych systemów wspomagających zarządzanie i monitorowanie realizacji projektu¹⁰;
- e) pozostałe wydatki związane z realizacją projektu

3. Planowane wydatki związane z zarządzaniem projektem muszą zostać szczegółowo opisane we wniosku o dofinansowanie projektu.

4. Wydatki na analizy i ekspertyzy niezbędne do realizacji projektu mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu.

5. Wydatki na audyt projektu mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli audyt jest wymagany przepisami prawa lub postanowieniami umowy o dofinansowanie projektu.

6. Do wydatków na zarządzanie projektem stosuje się odpowiednio postanowienia § 19, § 20, § 22 i § 23 niniejszych Wytycznych.

7. W przypadku, gdy Beneficjent powierza zarządzanie projektem podmiotowi zewnętrznemu, wydatek z tym związany może zostać uznany za kwalifikowany pod warunkiem, iż powierzenie zarządzania temu podmiotowi zostało uzasadnione przez Beneficjenta, a jego wybór dokonany zgodnie z Prawem Zamówień Publicznych lub dla podmiotów zwolnionych z wymogów stosowania ww. ustawy zgodnie z *Wytycznymi w sprawie udzielania zamówień współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w stosunku do których Beneficjenci nie są zobowiązani do stosowaniu ustawy Prawo Zamówień Publicznych* (wydatków tych nie można rozliczać za pośrednictwem wynagrodzeń osobowych czy bezosobowych).

¹⁰ Informatyczne systemy wspomagające zarządzanie i monitorowanie realizacji projektów powinny być instalowane w bardzo wczesnym stadium realizacji projektu, tak aby mogły być wykorzystane jako narzędzie planowania i zarządzania.

8. Wydatki na zakup środków trwałych służących do zarządzania projektem nie są kwalifikowalne. Wydatki na amortyzację środków trwałych służących do zarządzania projektem mogą być uznane za kwalifikowalne, z zachowaniem warunków określonych w § 13 niniejszych Wytycznych.

9. Wydatki na zakup wyposażenia innego niż środki trwałe, służącego do zarządzania projektem mogą być uznane za wydatki kwalifikowalne.

§ 26. 1. Wydatki na pokrycie opłat związanych z prowadzeniem rachunku bankowego na potrzeby projektu mogą być uznane za kwalifikowalne.

2. Wydatki na pokrycie opłat od transakcji finansowych dokonywanych w związku z realizacją projektu (np: opłat od przelewów bankowych) mogą być uznane za kwalifikowalne, o ile tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu.

3. Wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie projektu mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli obowiązek ustanowienia zabezpieczenia wynika z postanowień umowy o dofinansowanie.

4. Wydatki poniesione na obowiązkowe ubezpieczenia lub gwarancje mogą być uznane za kwalifikowalne, o ile tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu.

§ 27. 1. Wydatki na działania służące informacji o projekcie, wymagane przepisami art. 8 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 mogą zostać uznane za kwalifikowalne, o ile tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu oraz *Wytyczne dla beneficjentów z zakresu promocji projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013* przygotowane przez IZ RPO WK-P.

2. Zakres wydatków kwalifikowalnych na działania dotyczące informacji i promocji, może zostać rozszerzony postanowieniami umowy o dofinansowanie projektu.

**Dział 4. Rodzaje wydatków kwalifikowanych w poszczególnych działaniach
Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na
lata 2007-103**

§ 28. Lista szczegółowych wydatków kwalifikowalnych w poszczególnych działaniach RPO WK-P na lata 2007-2013 stanowi załącznik VI do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013.

Załącznik nr 1. Metodologia wyliczania kosztów kwalifikowalności wynagrodzeń

1. Wydatek na wynagrodzenie pracownika bezpośrednio zatrudnionego (koszty osobowe), lub któremu zlecono pracę przy realizacji projektu (koszty bezosobowe) może zostać uznany za wydatek kwalifikowalny pod następującymi warunkami:

- 1)** część czasu pracy jaki pracownik poświęca na realizację projektu, powinna zostać ustalona na podstawie metodologii stanowiącej załącznik nr 1 do niniejszych Wytycznych, przy czym prawidłowość poniesionych wydatków zostanie zweryfikowana przez IZ RPO WK-P na podstawie złożonego wniosku o płatność,
- 2)** powierzenie pracownikowi zadań przy realizacji projektu nastąpiło na piśmie,
- 3)** umowa o dofinansowanie projektu przewiduje kwalifikowalność wydatków na wynagrodzenia,
- 4)** pracownik realizujący zadania w oparciu o umowę o pracę lub umowę mianowania, jest zatrudniony wyłącznie przy realizacji projektu lub poświęca temu określony czas, co znajduje odzwierciedlenie w zakresie obowiązków tego pracownika i w ewidencji czasu pracy (dotyczy niepełnego wymiaru czasu pracy).

2. Wydatkami kwalifikowalnymi mogą być również premie, o ile spełnione są następujące warunki:

- 1)** premie zostały przewidziane w regulaminie wynagradzania instytucji Beneficjenta,
- 2)** nie wprowadzono ich w momencie, gdy instytucja Beneficjenta zaczęła przygotowywać się do realizacji projektu,
- 3)** potencjalnie obejmują wszystkich pracowników danej instytucji Beneficjenta.

3. Dodatkowe wynagrodzenie roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej można uznać za wydatek kwalifikowalny pod warunkiem, że tak stanowi umowa o dofinansowanie projektu (w przypadku zatrudnienia pracownika w niepełnym wymiarze czasu pracy dodatkowe wynagrodzenie roczne może być uznane za wydatek kwalifikowany proporcjonalnie do okresu, w jakim pracownik wykonywał zadania związane z realizacją projektu).

4. Wydatki na obciążenia publicznoprawne, nakładane na pracodawcę w związku z wypłatą wynagrodzenia uznanego za wydatek kwalifikowalny, stanowią również wydatki kwalifikowalne.

5. Koszty wynagrodzeń pracownika przybywającego na urlopie wypoczynkowym oraz urlopie okolicznościowym są kosztami osobowymi, jakie ponoszą pracodawcy, na etapie

wdrażania należy zwrócić uwagę by w dokumentach rejestrujących czas pracy pracowników zatrudnionych przy projekcie, dni ich urlopu zostały odpowiednio oznaczone, celem weryfikacji przysługujących dni urlopowych i jednocześnie należy uznać je za kwalifikowalne adekwatnie do czasu pracy przy projekcie.

6. Beneficjent, objęte dofinansowaniem wynagrodzenie pracowników zatrudnionych przy realizacji projektu, powinien prowadzić w oparciu o zakresy czynności pracowników, listy pac, a w przypadku gdy pracownicy zatrudnieni są na część etatu, czas ich pracy musi być rejestrowany w postaci odpowiedniej dokumentacji (np. karty czasu pracy). Dokumenty takie powinny być akceptowane przez osobę upoważnioną, desygnowaną przez wykonawcę projektu. Niedozwolone są szacunkowe wyliczenia czasu pracy.

7. W przypadku umów cywilnoprawnych lub umów o świadczenie usług warunki płatności reguluje właściwa umowa, zawarta zgodnie z Prawem zamówień publicznych, jeśli Beneficjent jest zobowiązany do stosowania ww. ustawy. W przeciwnym wypadku przedmiotowa umowa powinna być zawarta zgodnie z *Wytycznymi w sprawie udzielania zamówień współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w stosunku do których Beneficjenci nie są zobowiązani do stosowania ustawy Prawo Zamówień Publicznych*.

8. Koszty personelu (zarówno osobowe, jak i bezosobowe) wykazane przez Beneficjenta powinny być wyliczane w stosunku miesięcznym, proporcjonalnie do czasu poświęconego na rzecz projektu, przy czym w przypadku kosztów osobowych czas ten powinien zostać określony na podstawie stosownych dokumentów rejestrujących czas pracy.

9. Wydatki poniesione na wynagrodzenia deklarowane jako kwalifikowane, powinny być zgodne z regulaminem wynagradzania instytucji Beneficjenta (o ile przedmiotowy dokument istnieje).

10. W przypadku kiedy pracownik przebywa na zwolnieniu chorobowym, refundowane jest wynagrodzenie wyłącznie za okres, w którym wypłaca wynagrodzenie pracodawca (do 33 dni w danym roku kalendarzowym).

11. Przy wyliczaniu płac należy uwzględnić:

- a)** koszty wynagrodzenia brutto,
- b)** obowiązkowe obciążenia socjalne,

- c)** obowiązkowe odpisy na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
- d)** obowiązkowe, w danej instytucji, odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych.

12. Koszty wynagrodzenia wyliczane są indywidualnie dla każdego pracownika.

13. W przypadku gdyby dla potrzeb opracowania szacunkowego budżetu projektu zostały wykorzystane szacunkowe koszty osobowe, to w ramach wniosków o płatność wykazywane muszą być jedynie kwoty bazujące na rzeczywistych kosztach obliczonych zgodnie z niniejszą metodologią.

13. Wydatki niekwalifikowane:

- a) zasiłki i inne świadczenia, takie jak: zasiłek rehabilitacyjny, macierzyński, opiekuńczy, wychowawczy, chorobowy (za okres, w którym wypłaca zasiłek ZUS), pielęgnacyjny, rodziny, wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- b) wydatki na zarządzanie, nabycie analiz, opinii, ekspertyz związanych z bieżącą (stałą lub okresową) działalnością Beneficjenta;
- c) kwoty przekraczające szacunki kwot wynikające z pkt. 13.

Załącznik nr 2 Metodologia wyznaczenia wartości kosztów ogólnych projektu rozliczanych ryczałem.

1. Koszty wykorzystania i utrzymania pomieszczeń w projekcie (wymienione w § 19 ust. 3 pkt. a): należy wyznaczyć stosunek (%) powierzchni wykorzystywanej do realizacji projektu do powierzchni użytkowej wykorzystywanej przez Beneficjenta na całą prowadzoną działalność. Następnie otrzymany wynik (współczynnik kosztów bezpośrednich dotyczący eksploatacji pomieszczeń) należy przemnożyć dla poszczególnych kategorii kosztów ogólnych dotyczących tego punktu metodologii, zgodnie z podanym poniżej wzorem:

okres realizacji projektu (w miesiącach) * średnie miesięczne opłaty za dany koszt wykorzystania i utrzymania pomieszczeń (np. sprzątnie powierzchni) * % powierzchni wykorzystywanej do realizacji projektu

Otrzymane w wyniku powyższego działania kwoty dla ww. kategorii kosztów ogólnych należy zsumować, co pozwoli otrzymać całkowite koszty ogólne dla ww. kategorii.

2. Dla pozostałych kategorii kosztów ogólnych (wymienionych w § 19 ust. 3 pkt b) – e):

- a)** koszty administracyjne,
- b)** koszty wynagrodzeń,
- c)** inne niż wynagrodzenia koszty związane z zatrudnionym personelem
- d)** koszty zakupu usług zewnętrznych

należy określić współczynnik kosztów bezpośrednich projektu dla poszczególnych kategorii w/w kosztów w odniesieniu do obrotów/przychodów jednostki za okres:

- 12 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o dofinansowanie projektu dla Beneficjentów działających dłużej niż rok;
- 3 miesiące poprzedzające złożenie wniosku o dofinansowanie projektu dla Beneficjentów działających krócej niż 12 miesięcy.

W obu przypadkach należy wyliczyć średniomiesięczne obroty/przychody jednostki, które następnie mnożymy przez zakładany okres realizacji projektu (w miesiącach). Następnie do otrzymanej wartości dodajemy zakładaną wartość projektu, a potem wyliczamy stosunek obrotów z uwzględnieniem realizacji projektu do obrotów bez realizacji projektu. Tak uzyskany wynik jest współczynnikiem kosztów bezpośrednich.

W przypadku gdy Beneficjent działa krócej niż 3 miesiące, powinien zadeklarować przewidywane obroty/przychody. Po upływie 3 miesięcy od podpisania umowy o dofinansowanie projektu metodologia będzie weryfikowana przez instytucję udzielającą wsparcia na podstawie rzeczywistych obrotów/przychodów.

Przykład:

- Beneficjent działa ponad 12 miesięcy, jego roczne obroty wyniosły 12 mln zł;
- Średniomiesięczne obroty Beneficjenta wynoszą 1 mln zł (12 mln zł/12 m-cy);
- Zakładana wartość projektu to 5 mln zł a okres jego realizacji to 15 miesięcy;
- Zakładana wartość obrotów Beneficjenta w ciągu 18 miesięcy bez realizacji projektu wyniosłaby 15 mln zł;
- Wartość obrotów Beneficjenta w ciągu 18 miesięcy z uwzględnieniem realizacji projektu wyniesie 20 mln zł.

Podzielenie 20 mln przez 15 mln da nam wskaźnik wzrostu kosztów bezpośrednich o wartości 1,33. Oznacza to, iż z powodu realizacji projektu zakładane jest zwiększenie o 33% obciążeń osób zatrudnionych przez Beneficjenta, a także zwiększenie o taki procent jego wydatków związanych z zakupem usług zewnętrznych czy materiałów biurowych. W związku z powyższym współczynnik kosztów bezpośrednich w tym projekcie wynosi 33%.

Następnie należy przemnożyć wartość uzyskanego wskaźnika (w tym przypadku 33%) przez wyżej wymienione kategorie kosztów ogólnych zgodnie z następującym wzorem:

okres realizacji projektu * wynagrodzenie osoby zatrudnionej w projekcie * wyliczony współczynnik kosztów bezpośrednich

Otrzymane w wyniku powyższego działania kwoty należy zsumować, co pozwoli otrzymać całkowite koszty ogólne dla w/w kategorii.

3. Całkowite koszty ogólne dla projektu uzyskujemy po zsumowaniu kosztów z punktu 1 i 2 niniejszego załącznika.

4. Należy obliczyć stosunek całkowitych wyliczonych kosztów ogólnych do kosztów bezpośrednio związanych z realizacją projektu.

a) jeżeli wynik jest mniejszy lub równy limitowi rozliczania kosztów ryczałtem w zależności od wartości projektu (określonych w § 19 ust. 5 niniejszych Wytycznych)

to będzie on stanowił ryczałt dla danego projektu (rozliczenie kosztów ogólnych projektu będzie możliwe do wysokości stanowiącej wynik dzielenia kosztów ogólnych przez koszty bezpośrednie).

b) jeżeli wynik jest większy od limitowi rozliczania kosztów ryczałtem w zależności od wartości projektu (określonych w § 19 ust. 5 niniejszych Wytycznych) Beneficjent będzie mógł rozliczać koszty ogólne projektu tylko do wysokości przysługującego mu limitu (pozostałe koszty będą wydatkami niekwalifikowanymi).

Załącznik nr 3. Metodologia obliczania ryczałtowego rozliczania wydatków w ramach Działania 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów w ramach projektu własnego Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

1. Wydatki dotyczące transportu i zakwaterowania osób uczestniczących w realizacji projektu podczas zagranicznych imprez targowo-wystawienniczych (tylko w przypadku uczestnictwa w charakterze wystawcy) oraz misji gospodarczych poza granicami kraju¹¹.

W ramach wyliczonego ryczałtu wchodzi łącznie (nierozdzielnie) następujące składniki: koszty wyżywienia (dieta), koszty noclegów oraz koszty związane z dojazdem do miejsca docelowego i powrotem do kraju.

Przedstawione poniżej wyliczenia ryczałtowe diet i kosztów noclegu dotyczą wydatków na jedną osobę.

Podstawą dla kwot diet oraz kwot limitu na nocleg jest Załącznik nr 4 do niniejszych Wytycznych.

Dieta przysługuje za każdy dzień trwania przedsięwzięcia oraz dodatkowe dwa dni, akonto czasu podróży do miejsca docelowego i z powrotem (Beneficjent nie może przedstawić rachunków za czas podróży na terenie kraju).

Limit za nocleg przysługuje za każdą noc, przypadającą w wymienionym wyżej okresie przedsięwzięcia (np. 5 dni wyjazdu to 4 noclegi) w wysokości 25% limitu na każdą noc.

Koszty dojazdu do miejsca docelowego i powrotu do kraju szacuje się na podstawie najkrótszej drogowej odległości pomiędzy siedzibą Beneficjenta a miejscem docelowym w oparciu o stawkę za jeden kilometr przebiegu pojazdu, która to stawka wynosi:

a) 0,5214 zł – dla samochodu o pojemności skokowej silnika do 900 cm³,

b) 0,8358 zł – dla samochodu o pojemności skokowej silnika powyżej 900 cm³.

Ryczałtowe metody rozliczania wydatków związanych z dojazdem do miejsca docelowego i powrotem do kraju są kwalifikowane co najwyżej dla dwóch pojazdów samochodowych i nie obejmują innych środków transportu.

Zsumowane koszty wyrażone w walucie obcej przeliczane są na zł wg kursów Europejskiego Banku Centralnego z przedostatniego roboczego dnia miesiąca

¹¹ Dotyczy krajów członkowskich UE, EOG, Albanii, Andory, Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Macedonii, Mołdowy, Monako, San Marino, Serbii i Czarnogóry, Szwajcarii, Ukrainy.

poprzedzającego miesiąc, w którym ogłoszono nabór wniosków o dofinansowanie projektu.

Przykład:

Beneficjent ma swoją siedzibę w Toruniu. Targi trwają na terenie Belgii w miejscowości Namur od 22 do 25 marca 2011 r., czyli 4 dni. Dodajemy dodatkowe 2 dni akonto podróży w kraju, co daje 6 dni. Na tej podstawie wyznaczamy liczbę nocy spędzonych w podróży – 5 nocy. Wysokość diety i 25% limit za hotel wynosi odpowiednio: 45 euro i 25% z 160 euro, co w wyniku mnożenia daje: 45 euro/dzień x 6 dni = 270 euro i 40 euro/nocleg x 5 = 200 euro.

Ryczałt za diety i zakwaterowanie wynosi więc: 270 euro + 200 euro = 470 euro.

Przy założeniu wysokości kursu na poziomie 3, 8906 zł/euro, przeliczenie powyższej kwoty daje wartość 1 828,58 zł.

Beneficjent będzie podróżował jednym samochodem o pojemności skokowej silnika powyżej 900 cm³. Pokona wtedy 2 318 km w obie strony¹², co daje 1 937,38 zł, tzw. „kilometrówki”.

Zatem łączny ryczałt za transport i zakwaterowanie osób wyniesie wówczas: 1 828,58 zł + 1 937,38 zł = 3 765,96 zł.

2. Transport eksponatów (wraz z ubezpieczeniem i odprawą celną) w związku z udziałem w targach i wystawach (zagranicznych oraz na terenie kraju o charakterze międzynarodowym) .

Ryczałt dla w/w wydatków wynosi:

- i. w kraju 2,5% wydatków kwalifikowanych projektu, zawartych we wniosku o dofinansowanie projektu,
- ii. na terenie UE, EOG i Szwajcarii 5 % wydatków kwalifikowanych projektu, zawartych we wniosku o dofinansowanie projektu,
- iii. poza terenem UE, EOG i Szwajcarii 20% wydatków kwalifikowanych projektu, zawartych we wniosku o dofinansowanie projektu.

3. Utworzenie strony internetowej w ramach promocji projektu – ryczałt w wysokości 500 zł.

¹² Obliczenia w oparciu o <http://maps.google.pl/maps?hl=pl&tab=wl>

**Załącznik nr 4. Wysokość diety za dobę podróży oraz limitu na nocleg
w hotelu.**

Lp.	Państwo	Waluta	Kwota diety	Kwota limitu na nocleg
1	2	3	4	5
1.	Albania	EUR	36	90
2.	Andora	jak w Hiszpanii		
3.	Austria	EUR	45	100
4.	Belgia	EUR	45	160
5.	Białoruś	USD	45	80
6.	Bośnia i Hercegowina	EUR	39	80
7.	Bułgaria	EUR	36	80
8.	Chorwacja	EUR	36	100
9.	Czechy	EUR	33	80
10.	Dania	DKK	324	800
11.	Estonia	EUR	39	90
12.	Finlandia	EUR	42	135
13.	Francja	EUR	45	120
14.	Grecja	EUR	45	104
15.	Hiszpania	EUR	48	120
16.	Lichtenstein	jak w Szwajcarii		
17.	Litwa	EUR	33	80
18.	Luksemburg	jak w Belgii		
19.	Łotwa	EUR	48	110
20.	Macedonia	EUR	33	70
21.	Mołdowa	USD	45	90
22.	Monako	jak we Francji		
23.	Niderlandy	EUR	42	120
24.	Niemcy	EUR	42	103
25.	Norwegia	NOK	401	1200
26.	Portugalia	EUR	48	85
27.	Rumunia	EUR	36	70

28.	San Marino	jak we Włoszech		
29.	Serbia i Czarnogóra	EUR	36	62
30.	Słowacja	EUR	33	70
31.	Słowenia	EUR	36	80
32.	Szwajcaria	CHF	78	160
33.	Szwecja	SEK	351	1200
34.	Ukraina	USD	48	100
35.	Węgry	EUR	33	70
36.	Wielka Brytania	GBP	32	140
37.	Włochy	EUR	42	105

- Gibraltaru dieta i limit hotelowy jak w Wielkiej Brytanii.